

Moderater som vill bli blåsta

Dagens Industri den 27 september 2023

Två dagar senare presenterade Riksrevisionen svidande kritik av svensk energipolitik. Det huvudsakliga ärendet var en granskning av Svenska kraftnät (SvK), men slutrapporten tog ett bredare grepp där även politikens ovilja att analysera konsekvenser innan beslut kritiserades. Man behöver inte läsa med särskilt välslipade glasögon för att se att nedläggningen av planerbar kraft som ger stabilitet till elnätet (läs: kärnkraft) och tillväxten av slumpgeneratorer i form av vindkraft bedöms vara en smärre katastrof för den svenska elförsörjningen.

På senare tid har det kommit rader av larmrapporter från de ledande vindkraftsverkstillverkarna. Över tid har verkens storlek ökat i jakten på stordriftsfördelar och lönsamhet även utan subventioner och finansiellt tvättande (i form av räntesnurror och ägande från skatteparadis) av de förment gröna stödpengar som i dag är en central inkomstkälla för branschen. Nu är verken så stora, tunga och framför allt höga att de drabbas av problem med materialutmattning, med skadestånd i miljardklassen för tillverkarna som följd.

Det räcker med en grundkurs i hållfasthetslära för att förutse detta. Kunniga personer har också varnat för den situation vi nu ser. Dagens Eiffeltornshöga verk kan inte byggas helt stela. Högst upp sitter en tung turbin med över hundra meter långa vingar. När den snurrar belastas axeln genom generatormed extrema påfrestningar och hela konstruktionen rör sig. Att kullager och andra vitala delar drabbas av förslitning är ingen oförutsedd händelse under sådana förutsättningar. Leverantörerna har i dag ingen lösning på problemen.

Samtidigt som priserna på turbiner skjutit i höjden har beställningarna minskat kraftigt. Vattenfall drog sig nyligen ur ett projekt i Storbritannien efter att bolaget förlorat 5,5 miljarder på detta enda projekt. Bolaget har också lagt projektet Kriegers Flak på is, trots att förra regeringen gav klartecken för projektet efter 21 års (!) förberedelser. I Storbritannien hittade regeringen nyligen inte en enda villig investerare i sin senaste utlysning av optioner att bygga vindkraft till havs.

På den reglerade sidan, framför allt elnäten, är inte läget mycket ljusare. Här handlar problemen om att vindkraften stör stabiliteten i näten. Det tvingar övrig produktion att motverka vindkraftens svängningar, vilket sliter ut turbiner och generatorer i vatten- och kärnkraftverk snabbare än vad som varit fallet om de fått producera under lugnare villkor. Eftersom vattenkraften tvingas parera variationerna i vindkraft ökar erosionen av älvstränder. SvKs kostnader för att upphandla tjänster för att parera vindkraften har nått rekordnivåer, och ökar fortfarande snabbt. Våra inofficiella källor har berättat att redan under maj månad var summan över 10 miljarder kronor. Detta pekar mot 80 miljarder kronor under fyra år, vilket motsvarar kostnaden för bygget av en ny stor kärnreaktor. En annan jämförelse är att den årliga kostnaden för stabilisering är mer än tio gånger högre än den reala ökningen av Polisens resurser i årets budget.

Fingrid, Finlands motsvarighet till SvK, har dragit i nödbromsen och i praktiken förbjudit ny vindkraft i västra Finland till 2027. Nätet klarar helt enkelt inte störningarna från vindkraften. SvK har i mer diplomatiska ordalag kommunicerat liknande begränsningar.

Media gör ofta en stor nyhet att elpriset stiger då en svensk reaktor stoppar produktionen även om det, vilket är det vanliga, handlar om underhåll. Att vindkraften betydligt oftare minskar sin produktion med långt mer än bortfallet av en reaktor nämns så gott som aldrig. Det inträffar inte sällan att vindkraften minskar produktionen motsvarande all Sveriges kärnkraft på bara några timmar. Att Sverige försatt sig i situationen att elpriset skjuter i höjden för att det slutar blåsa uppmärksammas inte. Inte heller sägs att den verkliga orsaken till att priset påverkas av att en enda reaktor tas ur drift är att vi har så få kvar efter de politiskt motiverade nedläggningarna. Om inte hälften av reaktorerna stängts ner i förtid skulle driftstopp i en enstaka reaktor knappast ha påverkat elpriset.

Innan de förtida nedläggningarna hade vi samma stabila elpris i hela landet på runt en fjärdedel av dagens snittpris. Utan denna kapitalförstöring hade svenska hushåll haft en bättre ekonomi, den svenska industrin hade haft kvar en av sina viktigaste konkurrensfördelar och kronan hade troligen varit starkare. Dessutom hade förutsättningarna att genomföra stora elslukande förment gröna industriprojekt varit radikalt bättre.

I ett läge där det svenska elsystemet är allvarligt skadat av vindkraft, där allt fler drar öronen åt sig, där stad och land splittras och där såväl vindkraftsparker som turbintillverkare blöder ekonomiskt på grund av teknikens inneboende svagheter väljer Moderaterna att omfamna den politik som varit så destruktiv för landet och förespråkar mer av detta.

Den falang inom Moderaterna som lägger fram förslaget att satsa stort på vindkraft finns i Stockholms innerstad, medan samma partis företrädare i den nära omgivningen profilerar sig emot sådan utbyggnad. Detta stämmer väl med den generella bilden – belagd i forskningen – att förtjusningen över vindkraft är störst på platser som inte riskerar att få vindkraftsindustrin som granne. Vi är inte politiker, men ställer ändå den försynta frågan om inte Moderaterna lärt någon som helst läxa av riskerna med att anamma Miljöpartiets politik på elområdet?

Jan Blomgren

Magnus Henrekson

Christian Sandström